N. S. LESKOV
(1831 – 1895)

VULTURUL ALB
Traducere de XENIA STROE

Câinele visează pâine, pescarul – peşte.
Teocrit (*Idihl*)

Capitolul întâi

„… Căci se petrec în cer şi pe pământ…" Aşa obişnuim noi să începem povestirile de felul acesteia, ca să ne apărăm cu ajutorul lui Shakespeare de săgeţile ironiei spirituale pentru care nu există nimic necunoscut. Eu unul cred totuşi că „se petrec în cer şi pe pământ" mai multe lucruri cât se poate de ciudate şi de neînţeles despre care uneori se zice că sunt supranaturale; iată de ce ascult cu multă plăcere astfel de povestiri. Iată de ce, acum doi-trei ani, când, dând în mintea copiilor, ne-am apucat de spiritism, m-am alăturat unuia din cercurile de acest fel, al cărui regulament cerea ca în serile când ne adunam să nu se rostească nicio vorbă despre autorităţi, nici despre principiile vieţii de pe pământ, ci să se vorbească numai şi numai despre spirite, despre arătarea şi amestecul lor în soarta celor vii. Nu era îngăduită nici „conservarea şi salvarea Rusiei", pentru că şi în asemenea cazuri mulţi „începeau cu *mulţi ani trăiască* şi sfârşeau cu *veşnica pomenire*".

Tot pe aceeaşi bază era cu desăvârşire interzis să se rostească în deşert vreun „nume mare" în afară de cel al lui Dumnezeu, care, după cum se ştie, se întrebuinţează de cele mai multe ori numai pentru că vine vorba. Se întâmpla, bineînţeles, ca cineva să mai şi încalce aceste prescripţii, dar o făcea cu multă băgare de seamă. Uneori, vreo doi dintre politicienii cei mai nerăbdători se trăgeau mai spre fereastră sau spre cămin şi începeau să şuşotească între ei, dar tot ei îşi atrăgeau unul altuia luarea-aminte, spunându-şi „*Pas si haut*"[1]. Iar gazda îi şi lua la ochi şi-i ameninţa, mai în glumă, mai în serios, cu pedepse.

Fiecare dintre noi trebuia să povestească, pe rând, câte-o

---

[1] Nu aşa tare (lb. fr.).

întâmplare fantastică *din viaţa lui* şi, pentru că darul povestirii nu-l are oricine, nimeni nu se lega de forma artistică a povestirii. Nu se cereau, iarăşi, nici dovezi. Dacă povestitorul afirma că cele povestite i s-au întâmplat chiar lui, ceilalţi îl credeau sau – cel puţin – se prefăceau că-l cred. Aşa fusese stabilit.

Pe mine cel mai mult din toate astea mă interesa partea subiectivă a chestiunii. Că „se petrec în cer şi pe pământ mai multe lucruri de câte a visat, Horatio, filosofia ta", de asta nu mă îndoiam; ceea ce mă preocupa însă nespus de mult era cum vede fiecare aceste lucruri. Şi, ce e drept, subiectivitatea în asemenea cazuri merită o atenţie deosebită. Uneori, oricâtă silinţă îşi clădea un povestitor ca să se transpună în sferele înalte ale lumii spiritelor, izbuteai totuşi neapărat să observi că oaspetele de pe lumea cealaltă vine pe pământ mai înfrumuseţat, aidoma unei raze de lumină care trece printr-o sticlă colorată. Şi atunci, chiar că ţi-era cu neputinţă să deosebeşti adevărul de minciună… Oricum ar fi, e grozav de interesant să observi un astfel de fenomen, şi vreau să vă povestesc o întâmplare de acest soi.

Capitolul al doilea

„Martirul de rând", adică povestitorul care trebuia să-şi istorisească întâmplarea, era o persoană destul de sus-pusă şi pe deasupra şi cât se poate de puţin obişnuită, pe nume Galaktion Ilici, poreclit în glumă „demnitar slab de neam". Porecla asta ascundea în ea un calambur: omul era într-adevăr un fel de demnitar, şi era şi îngrozitor de slab, şi pe deasupra se mai trăgea şi dintr-un neam cât se poate de modest. Tatăl lui Galaktion Ilici fusese che-lar, pe timpul iobăgiei, la o casă mare, apoi otcupcic[2] şi în cele din urmă binefăcător şi ctitor de biserici, fapt pentru care a primit o decoraţie în viaţa cea trecătoare de aici, iar în cea viitoare – un loc în împărăţia cerurilor. Pe fiul său l-a ţinut în Universitate şi l-a scos în rândul oamenilor, dar „veşnica pomenire" care i s-a cântat pe mormânt, la mănăstirea Nevski, a rămas într-adevăr veşnică, apăsând greu asupra urmaşului. „Feciorul de slugă" a ajuns la un rang oarecare şi era primit în societatea înaltă, dar vorba de duh spusă cândva – „slab de neam" – rămăsese agăţată de el pentru totdeauna.

În ceea ce priveşte deşteptăciunea şi aptitudinile lui Galaktion

---

[2] Cel ce lua în arendă un bun al statului.

Ilici, nu cred că cineva să fi ştiut vreodată mare lucru. Ce anume era în stare să facă şi ce nu – nici asta nu putea şti nimeni fără greş. Dosarul lui personal era scurt şi simplu: la începutul carierei sale de slujbaş, nimerise – prin grija părintelui său – la contele Viktor Nikitici Panin, care îl iubise pe bătrân pentru nişte însuşiri numai de el cunoscute şi, primindu-i feciorul sub aripa lui ocrotitoare, l-a împins destul de repede peste acel hotar dincolo de care începe „mărirea".

Oricum ar fi, trebuie să credem că ceva calităţi tot o fi avut pentru care Viktor Nikitici l-a putut sălta. În societate, însă, în lumea bună, Galaktion Ilici n-a avut succes şi, în genere, n-a fost niciodată răsfăţat în ceea ce priveşte plăcerile vieţii. Avea cea mai şubredă şi mai proastă sănătate din câte există şi o înfăţişare cât se poate de nenorocită. La fel de lungan ca şi fostul lui patron, răposatul Viktor Nikitici, el nu avea în schimb înfăţişarea măreaţă a contelui. Dimpotrivă: Galaktion Ilici inspira spaimă amestecată cu un soi de dezgust. Arăta în acelaşi timp să nu adevărat fecior de la ţară şi ca un adevărat cadavru viu. Scheletul lui lung şi deşirat abia dacă era acoperit cu o piele cenuşie; fruntea peste măsură de înaltă era uscată şi gălbejită, bătând la tâmple într-un verde-stins, cadaveric; nasul îl avea lătăreţ şi scurt, ca de schelet; nici urmă de sprâncene; gura, veşnic întredeschisă, lăsa să se întrevadă un şir de dinţi lungi şi lucioşi, iar ochii lui tulburi, întunecaţi, fără pic de culoare, erau înfundaţi în două scobituri cu desăvârşire negre şi adânci.

Cine-l întâlnea se speria.

O însuşire mai deosebită a înfăţişării lui era aceea că în tinereţe arătase mult mai înspăimântător, iar spre bătrâneţe se făcuse mai ca lumea, astfel încât te puteai uita la dânsul fără spaimă.

Galaktion Ilici avea o fire blândă, simţitoare şi chiar – după cum o să vedem numaidecât – sentimentală. îi plăcea să viseze şi, ca cei mai mulţi dintre oamenii înzestraţi cu o înfăţişare urâtă, îşi tăinuia în fundul sufletului visările. În adâncul inimii sale, Galaktion Ilici era mai mult poet decât slujbaş şi iubea cu patimă viaţa, de care nu se putuse niciodată bucura pe deplin.

N. S. Leskov

Vulturul alb

Nenorocirea sa, o purta pe umeri ca pe-o cruce şi ştia că e veşnică şi că-l va însoţi pas cu pas până la moarte. Până şi înaintarea în slujbă era pentru el o cupă plină de amărăciune: bănuia că Viktor

Nikitici îl ţine pe lângă el în calitate de secretar mai ales pentru că oamenii, când dădeau cu ochii de el, se simţeau abătuţi. Galaktion Ilici îşi dădea seama că, de cfce ori oamenii care aşteptau să fie primiţi de conte trebuiau să-i povestească lui pricina pentru care veniseră, ochii li se tulburau şi genunchii începeau să le tremure… Aşa se face că mai târziu, când stăteau de vorbă cu contele însuşi, totul li se părea uşor şi plăcut… datorită – în mare parte – lui Galaktion Ilici.

Cu trecerea anilor, din slujbaşul căruia i se povesteau pricinile, Galaktion Ilici ajunsese el însuşi unul căruia secretarul îi aduce la cunoştinţă aceste pricini… într-o zi i-a fost încredinţată o treabă foarte serioasă şi delicată, într-o localitate îndepărtată. Acolo i s-a şi întâmplat acea istorie supranaturală pe care o dăm mai jos, povestită chiar de el.

Capitolul al treilea

Acum ceva mai bine de douăzeci şi cinci de ani – începu demnitarul cel slab de neam – au prins a ajunge la Petersburg veşti despre numeroase abuzuri de putere pe care le săvârşea guvernatorul P-v. Încălcările săvârşite de el erau foarte multe şi atingeau aproape toate domeniile cârmuirii. Veneau jalbe scrise cum că guvernatorul bate şi biciuieşte oamenii chiar cu mâna lui; că, împreună cu mareşalul nobilimii, strânge pentru fabricile lui toată recolta de vinuri de prin acele părţi; că ia, când şi cum i se năzare, sume de bani cu împrumut din vistieria ocârmuirii; că porunceşte să i se aducă spre cercetare toate scrisorile trimise prin poştă, lasă să plece pe cele care i se par nimerite, iar pe celelalte le face bucăţele şi le aruncă pe foc, răzbunându-se mai pe urmă împotriva acelora care le scriseseră; că-i aruncă pe oameni în închisori… Şi unde mai pui că guvernatorul acela era un artist întreţinea o orchestră mare şi foarte bună, iubea muzica clasică şi cânta el însuşi minunat de bine la violoncel.

Multă vreme, despre samavolniciile lui umblau doar zvonuri. Dar într-o bună zi, un mic slujbaş de acolo a venit în persoană 1* Petersburg, a aşternut pe hârtie cât se poate de amănunţit şi pe larg toată povestea şi a înaintat el însuşi hârtia drept în mâinile cele mai nimerite.

Şi s-a iscat o istorie numai bună de supus unui control din partea Senatului! La drept vorbind, chiar aşa ar fi trebuit să se şi facă, dar atât guvernatorul cât şi mareşalul nobilimii erau cât se poate de bine văzuţi de însuşi răposatul împărat, aşa încât nu era chiar atât ide

lesne să te apuci de-o asemenea treabă. Viktor Nikitici voia mai întâi şi-ntâi să se încredinţeze de toate cele mai temeinic printr-un om *al lui*, şi m-a ales pe mine.

M-a chemat aşadar la dânsul şi mi-a spus:

— Uite-aşa şi pe dincolo, mi-au ajuns la urechi nişte zvonuri triste, care – din păcate – s-ar părea că mai au şi oarecare temei; dar, mai înainte de a da curs acestei pricini, doresc să iau cunoştinţă de ea mai îndeaproape şi m-am hotărât să mă folosesc pentru asta de dumneata.

I-am făcut o plecăciune, spunându-i:

— Sunt foarte fericit să vă pot fi de folos, dacă o să-mi stea în putere.

— Sunt încredinţat – mi-a răspuns contele – că ai s-o poţi face şi mă bizui pe dumneata. Ştiu că ai un talent anume de a-i face pe oameni să nu te mintă, ci să-ţi spună numaidecât tot adevărul.

„Talentul ăsta – ne-a lămurit zâmbind molcom povestitorul – nu era altceva decât înfăţişarea mea nenorocită, care îl băga în sperieţi pe oricine; dar fiecare cu-ale lui şi n-ai încotro”.

— Hârtiile care-ţi sunt de trebuinţă au şi fost pregătite, urmă contele. De asemenea şi banii. Să ştii că pleci *numai* pentru partea care priveşte departamentul nostru… înţelegi? *Numai*!

— Înţeleg! iiam răspuns eu.

— Să se pare că de celelalte încălcări, oare privesc alte departamente, nici măcar nu-ţi pasă! Dar asta să se pară numai! în adevăr, însă, trebuie să afli *totul*. împreună cu dumneata or să plece doi slujbaşi pricepuţi. Vă duceţi acolo, vă apucaţi de treabă şi cercetaţi – de ochii lumii – mai ales dacă sunt în bună rânduială lucrările cancelariei lui şi formele după oare face judecăţile, dar de adevărat fiţi cu ochii în patru la toate… Să-i chemi pe toţi slujbaşii de acolo pentru lămuriri şi… vezi să-i iei *mai din scurt*. Şi să nu te grăbeşti să pleci de-acolo. O să-ţi dau eu de ştire când trebuie să te întorci. Care a fost ultima dumitale decoraţie?

— Ordinul Sfântul Vladimir, clasa a doua, cu coroană, am răspuns eu.

Cu mâna lui uriaşă, contele a dat la o parte binecunoscuta lui”.

pasăre ucisă" de bronz, pe care o punea de obicei peste hârtii, a luat de sub ea caietul de însemnări, a apucat cu toate cele cinci degete ale mâinii drepte un creion uriaş de lemn negru şi, chiar acolo, în faţa mea, fără să se ferească câtuşi de puţin, a scris numele meu, iar în dreptul lui – *Vulturul alb*.

În felul acesta ştiam până şi răsplata care mă aştepta pentru îndeplinirea sarcinii care mi se dăduse. A doua zi, pe deplin liniştit în toate privinţele, am plecat din Petersburg.

Mă însoţea feciorul, Egor, şi doi slujbaşi de la Senat, amândoi oameni de lume şi dibaci.

Capitolul al patrulea

Am ajuns, se-nţelege, cu bine; după ce-am sosit în oraş, am închiriat o locuinţă şi ne-am imutat cu toţii în ea: eu, cei doi slujbaşi şi Egor, feciorul.

Locuinţa era într-atât de bună încât mi-a venit foarte uşor să n-o primesc pe cea pe care mi-o pregătise, cu multă bunăvoinţă, guvernatorul, şi care era încă şi mai bună.

Nu voiam – se-nţelege – să-i fiu îndatorat cu ceva, deşi nu numai că ne-am făcut amândoi vizitele cuvenite, dar de vreo două ori am fost pe la dânsul să ascult nişte cvartete de Haydn. Ce e drept, nu prea sunt nici cunoscător şi nici iubitor de muzică; de altfel, căutam să nu mă apropii de guvernator mai mult decât aveam nevoie, iar eu unul aveam nevoie să-i văd nu purtările curtenitoare, ci matrapazlâcurile.

Trebuie să recunosc că guvernatorul era om deştept şi dibaci şi nu mă plictisea de loc cu atenţiile lui. La prima vedere părea că mă lăsase în voia mea cea bună să-mi fac de lucru cu registrele lui de intrare şi ieşire şi cu tot felul de procese-verbale, dar, cu toate acestea, simţeam necontenit că în jurul meu se urzeşte ceva, că oamenii lui încearcă în fel şi chip care-i partea mea cea mai slabă, ca să mă prindă, şi apoi, pesemne, să mă încurce în mrejele lor.

Spre ruşinea neamului omenesc, trebuie să spun, în treacăt, că n-a fost străin de toate astea nici sexul frumos. De la o vreme au început să vină la mine tot soiul de cuconiţe, ba cu jalbe, ba cu rugăminţi, dar totodată şi cu nişte planuri de care nu mă puteam decât minuna.

Oricum ar fi, mi-am amintit de sfatul lui Viktor Nikitici: le-am luat „mai din scurt" şi curând gingaşele vedenii au dispărut de pe orizontul meu, atât de nepotrivit lor. Cei doi slujbaşi ai mei, însă, aveau

dimpotrivă mare succes pe acest tărâm. Eu o ştiam, dar nu-i împiedicam nici să caute bunăvoinţa doamnelor şi nici să se ideea drept mari demnitari, lucru pe care cei din jur îl credeau cu uşurinţă. Îmi venea chiar la îndemână că se-nvârtesc în societate şi că au trecere pe lângă doamne. Le ceream doar să se ferească de scandal şi să mă pună în cunoştinţă cam ce foloase vrea să tragă de la ei politica provincială, slujindu-se de firea lor prietenoasă.

Slujbaşii mei erau oameni cinstiţi şi-mi spuneau totul: cei din jurul lor căutau neapărat să afle care sunt slăbiciunile mele şi ce-mi place mai mult.

Ce e drept, singuri ei n-ar fi ajuns nicicând să le ştie, pentru că; mulţumesc lui D-amnezeu, eu nu prea am slăbiciuni, iar gusturile mele sunt, de când mă ştiu, dintre cele mai simple. Mănânc dintotdeauna bucate obişnuite, beau de obicei la masă un singur pahar de Xeres; până şi în privinţa dulciurilor, pentru care am o mare slăbiciune încă din tinereţe, îmi place mult mai mult un harbuz de Astrahan, o pară de Kursk sau o bucată de turtă-dulce, care-mi aminteşte de copilărie, decât toate fineţurile alea de je-leuri sau ananas… Niciodată iarăşintam invidiat bogăţia, faima sau frumuseţea cuiva, şi nici chiar norocul altora, iar dacă am pizmuit ceva vreodată, păi asta a fost, poate, doar *sănătatea*. Şi iarăşi trebuie să spun că „pizma" nu-i cuvântul care se potriveşte cu simţământul meu. Vederea unui om cu sănătate înfloritoare nu-mi trezea în suflet un gând pizmaş, că de ce adică nu sunt şi eu la fel ca dânsul. Dimpotrivă: când îl priveam, mă bucuram gândindu-mă ce puzderie de fericiri şi bucurii îi sunt hărăzite, şi în astfel de clipe poate uneori mă gândeam şi mă răzgândeam în fel şi chip că mie unuia nu mi-e îngăduită fericirea de-a mă bucura de sănătate, pentru că sănătatea asta nu mi-a fost dată.

Plăcerea pe care mi-o trezea vederea unui om sănătos a făcut să se nască în sufletul meu un gust mai aparte şi pentru frumos: nu mă dădeam în vânt nici după Taglioni, nici după Bosio *l*, şi, în general, atât Opera cât şi baletul mă lăsau rece. Prea erau toate

1 *Maria Taglioni* (1804 – 1884) – cunoscută balerină parizianã. A dat spectacole la Petersburg la sfârşitul anilor '30 şi începutul anilor '40 *Angelina Bosio* (1824 – 1859) – celebră cântăreaţă italiană. Între 1856 şi 1859 a făcut parte din trupa italiană de Operă care a dat spectacole la Petersburg.

N. S. Leskov făcute acolo. În schimb, îmi plăcea neasemuit mai

mult să ascult un cor de ţigani pe Krestovski. Înflăcărarea şi avântul lor nestăvilit, puterea pătimaşă a mişcărilor lor îmi erau mai pe plac decât orice. Câte unul din ei nu era nici măcar frumos; un ciolănos, acolo, dar când se pornea să joace, parcă avea pe dracu-n el: frământa pământul cu picioarele, dădea din mâini, îşi sucea capul şi îşi legăna mijlocul – într-un cuvânt, juca de rupea pământul! Şi când ştii că eşti un bicisnic, fără să vrei îl mănânci din ochi şi-ţi simţi sufletul frământat de nelinişte: când eşti aşa, cu ce te poţi înfrupta la ospăţul vieţii?

De aceea i-am şi spus slujbaşului meu:

— De s-o mai întâmpla, prietene, să te întrebe careva ce anume îmi place mie mai mult pe lume, să-i spui că sănătatea; că mai mult decât orice îmi plac oamenii voinici, fericiţi şi veseli. Credeţi că, spunând asta, am fost cam neprevăzător? a întrebat povestitorul, oprindu-se o clipă din istorisirea lui.

Cei care-l ascultau s-au gândit puţin şi câteva glasuri i-au răspuns în cor:

— Se-nţelege că nu!

— Minunat! Tot aşa m-am gândit şi eu. Acum, însă, vă rog să ascultaţi mai departe.

Capitolul al cincilea

De la Curtea de apel mi se trimitea zilnic un slujbaş pentru tot felul de treburi. El îmi raporta despre cei care veneau la mine, mai făcea câte-o însemnare, la nevoie ne spunea adresele celora după care trimiteam să fie chemaţi, sau culegea câte-o informaţie. Slujbaşul care imi-a fost dat era unul pe potriva mea: un om mai în vârstă, uscăţiv şi trist. Nu prea îţi făcea plăcere să-l vezi, dar eu nici nu prea-l băgăm în seamă. Ştiu numai că se numea Ornatski. Un nume frumos, ca de erou al unui roman străvechi, într-o bună zi, însă, mi s-a spus cum că Ornatski s-a îmbolnăvit şi că în locul lui executorul mi-a trimis un alt slujbaş.

— Pe cine? am întrebat ew. Poate ar fi mai bine să aştept până se întremează Ornatski.

— Nu, mi-a răspuns executorul. Ornatski o să lipsească multă vreme: s-a dat la beţie, şi-aşa o s-o ţină într-una până o să-l tămaduiască mama lui Ivan Petrovici. Cât despre noul slujbaş, vă rog

1 Funcţionar administrativ, răspunzător de ordinea în cancelarie.

Vulturul alb să n-aveţi nicio grijă: în locul lui Ornatski vi l-au dat

pe însuşi

Ivan Petrovici.

Mă uitam la el şi nu prea înţelegeam despre care Ivan Petrovici *însuşi* îmi vorbea, şi cum se face că în cele două-trei vorbe pe care mi le-a spus a pomenit de două ori numele lui Ivan Petrovici.

— Cine-i Ivan Petrovici ăsta? l-am întrebat eu.

— Ivan Petrovici?! Păi, e cel care şade la registratură, ajutorul! Credeam că aţi binevoit să-l băgaţi în seamă: e cel mai frumos dintre toţi şi fiecare îl bagă în seamă.

— Nu, zic, nu l-am băgat în seamă. Dar cum îi spune?

— Ivan Petrovici!

— Şi mai cum?

— Mai cum…

Executorul s-a fâstâcit, a dus trei degete la frunte, căznindu-se să-şi aducă aminte, dar, neputând s-o facă, a adăugat, zâmbind respectuos:

— Iertaţi-mă, înălţimea-voastră, parcă mi-a luat, aşa deodată, Dumnezeu minţile şi nu-mi pot aminti!… îl cheamă… Acvi-lalbov *, dar noi toţi îi spunem numai Ivan Petrovici şi uneori, în glumă, „Vulturul alb", din pricină că-i atât de frumos. E un om minunat, bine văzut de şefi… Leafa, ca un ajutor ce se află, o are de paisprezece ruble şi cincisprezece copeici. Stă împreună cu maică-sa, care mai dă în cărţi şi mai lecuieşte pe câte unii. Îngăduiţijmi să vi-l prezint. Ivan Petrovici aşteaptă alături.

— Mă rog, dacă aşa s-a hotărât, poftеşte-l, te rog, încoace pe Ivan Petrovici ăsta.

„Vulturul alb! îmi ziceam eu. Ce ciudat! Mie mi se cuvine ordinul Vulturul alb, şi nu Ivan Petrovici".

În timpul ăsta, omul a întredeschis uşa şi a strigat:

— Poftеşte, Ivan Petrovici!

Nu vi-l pot descrie fără să întrec puţin măsura şi fără să fac unele asemuiri care pot să vi se pară prea înfrumuseţate, dar vă încredinţez că, oricât m-aş căzni să vi-l înfăţişez pe Ivan Petrovici, portretul meu n-o să poată reda nici pe jumătate farmecul originalului.

În faţa mea se afla „Vulturul alb" în toată puterea cuvântului, Aquíla alba cu-adevărat, aşa cum este înfăţişat la petrecerile de zile mari ale lui Zeus. Un bărbat înalt, voinic, dar minu

1 *Aquíla alba* – *vulturul alb*, în latineşte. 53 – Antologia nuvelei

fantastice – c. 403

Vulturul alb

834

*N. S. Leskov*nat de armonios şi cu o înfăţişare atât de sănătoasă de parca niciodată în viaţă n-ar fi 2 ăcut de vreo boală şi n-ar fi cunoscut nici urâtul şi nici oboseala. Sănătatea parcă ţâşnea din el, dar nicidecum grosolan, ci plăcut şi îmbietor. Faţa lui era gingaş trandafirie, cu obrajii rumeni, încadraţi de-un puf bălai, cu toate că începuse să-i dea adevărata barbă ce însoţeşte vârsta bărbăţiei. împlinise tocmai bine douăzeci şi cinci de ani. Părul era şi el bălai, uşor cârlionţat, barba la fel, doar puţintel mai roşcată, iar ochii lui albaştri priveau printre gene negre. Într-un cuvânt, nici – măcar Ciurilo Aplen-kovdei, voinicul din poveste, nu cred să fi fost mai frumos. Mai adăugaţi o privire îndrăzneaţă, plină de deşteptăciune, veselă şi deschisă, şi-o să aveţi în faţa dumneavoastră o cadra de om! Purta uniforma care-i venea minunat, iar în jurul gâtului o basma de culoarea rodiei coapte, înnodată într-o fundă bogată.

Pe vremea aceea se purtau astfel de basmale.

Nu mă puteam sătura privindu-l şi, cum ştiam că produc asupra oamenilor care mă văd prima oară un simţământ apăsător, i-am spus simplu şi prietenos:

— Bună ziua, Ivan Petrovici!

— Să trăiţi, înălţimea-voastră! mi-a răspuns el cu un glas deosebit de cald, care mi s-a părut de asemenea cât se poate de plăcut.

Rostindu-şi răspunsul sub forma salutului soldăţesc, Ivan Petrovici s-a priceput să-i dea glasului său o uşoară nuanţă de glumă prietenoasă şi respectuoasă; acest simplu răspuns al lui dădea întregii noastre convorbiri un aer firesc, de familie.

Începeam să înţeleg şi eu pentru ce omul acesta este „iubit de toţi".

Deci, nu vedeam pentru ce nu i-aş îngădui lui Ivan Petrovici să-mi vorbească pe tonul cu care începuse. I-am spus că-mi pare bine de cunoştinţă.

— Şi eu la rândul meu, socot asta ca o cinste şi ca o plăcere, mi-n răspuns el, stând în picioare, dar făcând un pas în faţă. şefului său.

Ne-am făcut plecăciunile cuvenite, după care executorul s-a dus să-şi vadă de treburile lui, iar Ivan Petrovici a rămas la mane, în anticameră.

Peste un ceas l-am poftit în biroul meu şi l-am întrebat:

— Ai un scris frumos? A

— Am un scris ferm, mi-a răspuns dânsul şi a adăugat în dată: Vreţi să scriu ceva ca să vedeţi!

— Da, fii bun, te rog.

Ivan Petrovici s-a aşezat la masa mea de lucru şi peste un minut. mi-a întins o foaie de hârtie în mijlocul căreia sta scris, citeţ, cu un scris obişnuit şi „ferm": „Spre bucurii ni-i viaţa dată. Ivan Petrovici Acvilalbov".

Am citit cele scrise şi am izbucnit fără să vreau în hohote de râs: niciun citat nu i s-ar fi potrivit mai bine decât cel pe care-l scrisese. „Spre bucurii ni-i viaţa dată"; într-adevăr, *toată* viaţa era pentru el un izvor nesecat de bucurii!

Era un om întru totul după gustul meu!... Tot pe masa mea l-am făcut să-mi copieze o hârtie neînsemnată, şi el a făcut-o cât se poate de repede şi fără cea mai mică greşeală.

Apoi ne-am despărţit. Ivan Petrovici *a* plecat, iar eu, rămânând singur acasă, m-am lăsat pradă tristeţii mele bolnăvicioase şi trebuie să mărturisesc că, naiba ştie de ce, rrwaim prins de câteva ori gândindu-mă *la el*, adică la Ivan Petrovici: ăsta, dragă Doamne, nici nu se văicăreşte şi nici nu se lasă în voia gândurilor negre! Pentru el viaţa-i o bucurie... Şi unde şi-o fi cheltuind-o el cu atâta plăcere cu cele paisprezece ruble ale lui?... O fi având noroc la cărţi ori... îi mai pică de ici-colo câte-o mită, ceva? Sau... negustoresele?... Că nu degeaba o fi purtând funda asta aşa de proaspătă, de culoarea rodiei coapte?!...

Şi uite-aşa, stăteam în faţa a o sumedenie de dosare şi procese-verbale, iar gândurile îmi zburau la nişte fleacuri cu totul lipsite de înţeles şi care nu rră priveau de loc... Chiar (atunci feciorul mi-a raportat că a venit guvernatorul. L-am poftit să intre.

Capitolul al şaselea

— Am poimâine un cvintet, mi-a spus guvernatorul. Sper că o să fie bine cântat... O să vină şi doamne... Şi, cum mi-a ajuns la urechi că dumneata te cam laşi în voia gândurilor triste aici la noi, în pustietatea noastră provincială, am venit să te mai văd şi să te poftesc la o ceaşcă de ceai. Poate că o să-ţi prindă bine să mai petreci puţin.

— Mulţumesc cu plecăciune, dar de unde ai luat dumneata că mă las în voia gândurilor triste?

— Ivan Petrovici a băgat de seamă.

N. S. Leskov

— A, Ivan Petrovici! Cel care mă ajută la treburi? îl cu netşti şi dumneata?

— Vai de mine, cum să nu! studentul, artistul, coristul şi. nicidecum afaceristul nostru!

— Nu-i afacerist?

— Da' de unde! E fericit ca Policrate şi n-are nevoie de asta. Tot oraşul ţine la el. Iar când e vorba de serbări, fără el nu se face niciuna.

— E muzicant?

— Dar ce nu e! Ştie să cânte din gură şi din instrumente, să danseze, să facă jocuri cu gajuri care să-i înveselească pe toţi, într-un cuvânt, Ivan Petrovici e meşter la toate. Unde-i o petrecere, acolo-i şi Ivan Petrovici: la un bal mascat sau un spectacol de binefacere – iarăşi el! Ştie să înmâneze câştigurile, să aşeze mai frumos decât toţi lucruşoarele pentru tombolă… zugrăveşte decorurile pentru spectacol, şi apoi, tot el, din zugrav se preface în artist, gata să joace orice rol! Să-l vezi cum joacă roluri de regi, de unchi sau de ibovnici înflăcăraţi – o încântare, nu alta! Dar mai bine decât orice izbuteşte în roluri de babe!

— Chiar şi de babe!

— Da, minunat! Trebuie să-ţi mărturisesc că pentru serata de poimâine am pus la cale, cu ajutorul lui Ivan Petrovici, o mică surpriză. O să avem tablouri vivante. Ivan Petrovici le pune în scenă. Se-nţelege că o să fie şi dintr-acelea făcute anume pentru doamnele care vor s-arate ce pot. Trei din tablouri, însă, o să le arate câte ceva şi celor cu adevărate gusturi artistice.

— Şi le pune Ivan Petrovici?

— Da, Ivan Petrovici! Tablourile îl prezintă pe „regele Saul la vrăjitoarea din Endor". Subiectul, după cum vezi, e din *Biblie*, iar aşezarea personajelor e cam emfatică sau, cum se zice, „acaj de mică". Dar de asta are grijă Ivan Petrovici. Toţi ochii o să fie aţintiţi numai şi numai asupra lui, mai ales la tabloul doi, când urmează „surpriza" noastră. Dumitale pot să-ţi dezvălui secretul. La deschiderea tabloului îl vom vedea pe Saul, şi el va fi rege, rege din cap până-n picioare! O să fie îmbrăcat la fel cu toţi ceilalţi. Nici cea mai mică deosebire, pentru că, după cum spune povestea, Saul a venit la vrăjitoare îmbrăcat în aşa fel încât ea să nu-l recunoască, dar pe-al nostru *nu se poate să nu-l recunoşti*-E un rege! Şi nu unul oarecare, ci un rege-păstor din *Biblie A* numaidecât cade cortina şi îndată după asta personajul se schimba cu

desăvârşire: Saul zace acum cu faţa la pământ înaintea umbrei

Vulturul alb lui Samuil, care i s-a arătat lui. Acum Saul parcă nici n-ar mai fi. În schimb, ce Samuil o să ne apară, înfăşurat în giulgiu alb!… Cel mai plin de har dintre proroci, pe umerii căruia se odihneşte un chip plin de putere, măreţie şi înţelepciune. Unul ca el putea *să-i poruncească* regelui să se ducă la Bethel şi Ghilgal.

— Şi pe el tot Ivan Petrovici îl înfăţişează?

— Tot el! Dar cu asta nu se termină! Dacă oaspeţii o să ceară, să-l mai vadă o dată – lucru de care nu mă îndoiesc, şi chiar o să mă şi îngrijesc să fie aşa – atunci n-o să vă plictisim cu aceleaşi tablouri, ci o să vedeţi urmarea epopeii. Noua scenă din viaţa lui Saul o să se petreacă cu totul fără Saul. Umbra a dispărut. Regele şi însoţitorii lui au ieşit din încăpere. Prin uşa deschisă se întrezăreşte doar o parte din pelerina de pe umerii ultimului personaj care se depărtează. În scenă doar vrăjitoarea…

— Iar Ivan Petrovici!

— Fără îndoială! O să vedeţi însă cu totul altceva decât o vrăjitoare de felul celora care se înfăţişează în *Macbeth*… Nici hidoşenie oare te face să încremeneşti de spaimă, nici schimonoseli şi fandoseală, ci doar o faţă care cunoaşte lucruri pe care înţelepţii nici că le-au visat vreodată! Şi-o să-ţi dai seama cât e de înfricoşător să vorbeşti cu cineva venit de pe lumea cealaltă.

— Îmi închipui! i-am întors eu vorba, fără să mă gândesc câtuîşi de puţin că n-o să treacă bine trei zile şi-o să cunosc pe pielea mea această tortură.

Dar asta urma să se întâmple mai târziu, iar acum totul era plin numai şi numai de Ivan Petrovici, omul acesta vesel şi plin de viaţă, care a răsărit ca o ciupercuţă din iarba udată de-o ploaie repede şi caldă… Nu-i mare, dar o vezi de pretutindeni şi fiecare o priveşte cu zâmbetul pe faţă şi îşi spune: „Cât e de tăricică şi de drăguţă!”

Capitolul al şaptelea

V-am spus până acum numai cele ce mi-au vorbit despre dânsul mai-marele lui şi guvernatorul; dar când l-am întrebat pe unul din slujbaşii mei, care se tot învârtea prin societate, dacă n-a auzit nimic despre Ivan Petrovici, au sărit amândoi cu gura, luându-şi vorba unul celuilalt, şi mi-au spus că l-au văzut şi că e într-adevăr un om foarte plăcut şi cântă bine acompaniindu-se cu ghitara sau la pian. Le plăcea şi lor. A doua zi a trecut pe la mine şi protopopul. Acesta, după ce m-a

văzut la biserica lui, îmi aducea la

N. S. Leskov fiecare sărbătoare câte-o prescure şi totodată îi clevetea „cu sfinţenie" pe toţi din jur. Nu era om să scape de gura lui şi bineînţeles că nu l-a trecut cu vederea nici pe Ivan Petrovici. În schimb, sfinţia-sa clevetitorul ştia nu numai natura fiecărui lucru, ci şi originea lui. Despre Ivan Petrovici a adus el primul vorba:

— V-au schimbat slujbaşul. Se-nţelege că au ei ceva de gând…

— Da, zic, mi l-au dat pe unul Ivan Petrovici pe nume.

— Îl cunoaştem noi, cum să nu! îl cunoaştem chiar foarte bine. Cumnatul meu, pe locul căruia am fost imutat eu cu îndatorirea de a-i creşte pe orfani, chiar el l-a botezat… Taică-său a fost şi el neam de preot şi a ieşit copist, iar maică-sa… Kira Ippo-litovna – aşa-i spune! – din mare amor pentru acest slujbaş a fugit de-acasă şi aşa l-a luat… Dar n-a trecut mult şi a sorbit şi din cupa amărăciunii acelui amor, şi pe urmă a rămas văduvă.

— L-a crescut singură?

— Ce creştere o mai fi şi asta! A urmat vreo cinci clase de liceu, după care s-a dus copist la judecătorie… După o vreme l-au făcut ajutor la registratură… De norocos e norocos, n-am ce zice! Anul trecut a câştigat la tombolă un cal cu şa cu tot. A fost cu el mai deunăzi la vânătoare de iepuri, împreună cu guvernatorul. Apoi, iarăşi, un pian: pleca de aici regimentul, şi-au pus pianul la tombolă, şi tot el l-a câştigat! Eu am luat cinci bilete şi nu l-am câştigat, iar dânsul numai unu, şi cu ăla unu l-a câştigat. Acum cântă şi el la pianul cela şi-o învaţă şi pe Tatiana.

— Dar Tatiana cine-i?

— Şi-au luat ei o orfană s-o crească… Drăguţă… una oache-şică… Pe ea o învaţă!

După ce-am vorbit toată ziua de Ivan Petrovici, numai că aud seara, în odaia lui Egor, un fel de zumzet. Îl chem la mine şi-l întreb: „Ce-i asta de se aude de la tine din odaie?"

— Păi, să vedeţi, îmi spune el, dau şi eu cu ferăstrăul…

— Asta ce mai e?

Văzându-l pe Egor că se plictiseşte fără treabă, Ivan Petrovici i-a adus un ferăstrău mic şi bucăţele de scândură de la cutiile de ţigări de foi, cu model lipit pe ele, şi l-a învăţat să taie suporturi. I-a dat comandă pentru tombolă.

Capitolul al optulea în dimineaţa acelei zile, când Ivan Petrovici

trebuia să joace şi să-i uimească pe toţi în tablourile vii de la petrecerea guverna-*Vulturul alb* torului, n-am vrut să-l opresc la slujbă, dar a rămas la mine până la ora mesei şi chiar m-a făcut să râd mult. Am glumit spunându-i că ar trebui să se însoare, dar el mi-a răspuns că ţine mai mult să rămână „fata mare". L-am chemat de asemenea să vină la Petersburg.

— Nu, înălţimea-voastră, mi-a răspuns el. Aici sunt iubit de toţi, şi apoi le mai am şi pe mama, şi pe Tania, mica orfană, pe care le iubesc, iar ele nu sunt potrivite pentru Petersburg.

Ce însuşiri alese avea tânărul acesta! Să te minunezi şi alta nimic. L-am îmbrăţişat chiar pentru dragostea asta a lui faţă de maică-sa şi faţă de mica orfană şi, cu trei ore înainte de spectacol, neam despărţit.

La plecare i-am spus:

— Abia aştept să te văd sub diferitele dumitale înfăţişări.

— Poate că o să vă plictisesc, mia răspuns Ivan Petrovici. După plecarea lui am mâncat şi am aţipit în jilţul meu, ca să mă simt mai odihnit seara, dar Ivan Petrovici nu ima lăsat să dorm, ci m-a trezit foarte curând şi într-un fel cam ciudat: a intrat la mine cu totul pe negândite, cu paşi repezi, a împins cât colo cu piciorul scaunele din mijlocul odăii, care s-au hurducat cu zgomot, şi, mi-a spus:

— Poftim de mă priveşte… Eu unul mulţumesc de plăcere: să ştii că m-ai deocheat şi-am să ţi-o plătesc!

Trezit din somn, am chemat feciorul şi i-am spus să-mi dea hainele ca să mă îmbrac, iar în sinea mea eram grozav de mirat cât de limpede îl văzusem în vis pe Ivan Petrovici!

Când am ajuns la guvernator, casa era toată luminată şi se strânseseră oaspeţi mulţi, dar guvernatorul însuşi, când m-a intâmpinat, mi-a şoptit la ureche:

— Să ştii că s-a dus pe copcă cea mai frumoasă parte din program. Tablourile vivante!

— Dar ce s-a întâmplat?

— Ssst!… nu vreau să vorbesc tare, să nu stric veselia invitaţilor, dar Ivan Petrovici a murit.

— Cum asta!… Ivan Petrovici!… A murit?

— Da, da, da! A murit!

— Dar bine… acum trei ore a fost la mine şi era sănătos tun.

— …Iar când s-a întors de la dumneata s-a întins puţin pe

canapea şi… a murit… Şi ştii)., trebuie să ţi-o spun, ca să fii pregătit dacă maică-sa… e atât de înnebunită de durere că s-ar putea

N. S. Leskov

Vulturul alb

să dea buzna la dumneata… Nenorocita, de ea e încredinţată ca dumneata porţi vina morţii fiului ei.

— Cum adică? L-a otrăvit cineva la mine, sau cum?

— N-a spus asta.

— Dar ce-a spus?

— Că dumneata *l-ai deocheat* pe Ivan Petrovici!

— Dar bine… zic… astea-s prostii!

— Da, da, da, mi-a răspuns guvernatorul. Se-nţelege că-s prostii, dar suntem în provincie, şi acestor prostii li se dă aici mai multă crezare decât lucrurilor serioase. Bineînţeles că nu trebuie să-ţi pui la inimă toate astea.

În clipa aceea soţia guvernatorului m-a poftit la cărţi.

M-am aşezat să joc, dar ce-am îndurat în timpul acelei partide chinuitoare nu pot să vă spun. În primul rând, nu-mi da pace gândul că tânărul acela atât de drăguţ şi pe care-l găseam atât de încântător zace acum pe năsălie. În al doilea rând, mi se părea că toată lumea şuşoteşte şi arată spre mine, spunând: „L-a deocheat". Da, auzeam chiar aievea acest cuvânt prostesc: „L-a deocheat, l-a deocheat…" Iar în al treilea rând, şi vă rog să mă credeţi că spun adevărul, ori încotro m-aş fi uitat, îl vedeam pretutindeni (pe Ivan Petrovici… Ba îl vedeam umblând şi plimbându-se prin sala mare şi pustie, a cărei uşă era deschisă, ba se oprea să tragă cu urechea ce-şi mai spun invitaţii, când îi vedea vorbind pe câte doi dintre ei. Apoi deodată răsărea chiar lângă mine şi mi se uita în cărţi… în astfel de clipe aruncam pe masă fără alegere prima carte pe care puneam mâna, iar vizavi-ul meu se făcea foc şi pară. În cele din urmă, au început şi alţii să bage ide seamă ce făceam, iar guvernatorul mi-a şoptit la ureche:

— Să ştii că aici e mâna lui Ivan Petrovici: se răzbună împotriva dumitale.

— Da, i-am răspuns eu. Sunt într-adevăr foarte tulburat de cele întâmplate şi pe deasupra mă mai şi simt foarte bolnav. Cer îngăduinţa să punem capăt partidei şi pe mine să mă iertaţi.

Partenerii mei mi-au dat voie şi-am plecat numaidecât acasă. Am plecat acasă cu sania, dar Ivan Petrovici nu mă slăbea o clipă: ba şedea alături de mine, ba pe capră, alături de vizitiu, dar cu faţa tot la

mine.

Mă bătea gândul că poate am friguri?

Am ajuns acasă – şi mai rău! De-abia m-am vârât în aşternut şi am stins lumina, că Ivan Petrovici s-a aşezat pe marginea patului meu şi chiar a început să-mi vorbească:

— Dumneata, zice, m-ai deocheat cu adevărat şi am murit. Numai că n-aveam nicio trebuinţă să mor atât de tânăr! Asta-i, domnul meu!... Toţi în jur mă iubeau. Şi-apoi iarăşi, o am pe mama şi pe Taniuşa, pe care n-am apucat s-o învăţ carte cât trebuie. Ce durere cumplită le-a lovit acum!

L-am chemat pe feciorul meu şi, cu toate că una ca asta nu se cuvine, i-am poruncit să se culce pe covor în odaia mea. Dar lui Ivan Petrovici nici că-i păsa. Oriunde imaş fi uitat, el îmi apărea în faţa ochilor şi gata!

Nici nu mai ştiu cum am răbdat până dimineaţa şi înainte de orice am trimis pe unul din slujbaşii mei la mama răposatului, să-i înmâneze din partea mea, cât mai delicat cu putinţă, trei sute de ruble pentru înmormântare.

Dar slujbaşul s-a întors înapoi cu banii şi mi-a spus că femeia n-a primit.

— Şi ce-a spus? l-am întrebat eu.

— A spus: „N-am nevoie. O să-l îngroape oamenii *buni*". Eu, va să zică, eraim dintre cei *răi*.

Cât despre Ivan Petrovici, abia îmi aminteam de dânsul, că mi se şi arăta pe dată...

La căderea serii nu-mi găseam liniştea. Am luat un birjar şi m-am dus să-l văd pe răposat şi să mă rog la căpătâiul lui. Că doar aşa e obiceiul, şi-mi spuneam că n-o să supăr pe nimeni cu asta. În buzunar luasem toţi banii pe care-i aveam: şapte sute de ruble. Voiam să-l înduplec să-i primească măcar pentru Tania.

Capitolul al nouălea

...Şi l-am văzut pe Ivan Petrovici. Zăcea „Vulturul alb" de parcă l-ar fi secerat un glonţ din zborul lui.

Tania se afla şi ea prin preajma lui, o fetiţă într-adevăr ocheşică, de vreo cincisprezece anişori, îmbrăcată într-o rochiţă neagră de stambă. Tot îndrepta, grijulie, câte ceva pe lângă mort, îi mângâia părul, îl săruta...

Ce chin sfâşietor să văd toate astea!

M-am rugat de dânsa să văd dacă nu cumva aş putea să vorbesc cu mama lui Ivan Petrovici.

Fetiţa mi-a răspuns: „Bine" şi s-a dus în odaia de alături, iar peste un minut a deschis uşa şi m-a poftit înăuntru. Dar de îndată

N. S. Leskov

Vulturul alb ce-am intrat în odaia unde se afla bătrânica, ea s-a sculat şi şi-a cerut iertare spunând:

— Nu, nu vă fie cu supărare! Degeaba am crezut că o să pot… Nu mi-e cu putinţă să vă văd… şi-a plecat.

Nu eram nici jignit, nici supărat, ci numai şi numai grozav de abătut, şi iar nv-am întors înspre Tania:

— Poate măcar dumneata, care eşti tânără, o să fii ceva mai bună cu mine. Crede-mă, nu i-am dorit şi n-am avut pricini să-i doresc lui Ivan Petrovici vreun rău, şi cu-atât mai puţin moartea!

— Vă cred; mna răspuns cu greu fata. Nimeni nu i-a dorit niciun rău! Toată lumea îl iubea!

— Crede-mă că în cele două-trei zile cât l-am cunoscut l-am îndrăgit şi eu.

— Da, da, mi-a răspuns dânsa. O, aceste „două-trei zile" îngrozitoare! De ce-au trebuit să fie?!… Mătuşica e tare îndurerată, şi din pricina asta s-a purtat aşa cu dumneavoastră. Mie însă mi-e milă de dumneavoastră!

Şi mi-a întins amândouă mâinile. Eu i le-am luat, spunându-i:

— Mulţumesc, copilă dragă, pentru simţămintele dumitale; ele fac cinste atât inimii cât şi minţii dumitale înţelepte. Că doar e îngrozitor, zău aşa, să se dea crezare unor astfel de prostii, cum că eu l-aş fi deocheat.

— Ştiu, mi-a răspuns dânsa.

— Atunci pleacă-ţi urechea la rugămintea mea… fă-mi un mare bine *în numele lui*!

— Ce bine?

— Ia acest plic… are în el ceva parale… pentru trebuinţele casei… pentru mătuşica.

— N-o să primească.

— Atunci pentru dumneata… pentru educaţia dumitale, de care se îngrijea atâta Ivan Petrovici. Sunt adânc încredinţat că dânsul ar fi încuviinţat asta.

— Nu, mulţumesc, dar nu-i iau. El n-a luat nimic şi de la nimeni

pe degeaba. Era foarte, foarte mare la suflet.

— Dar cu asta îmi pricinuieşti o mare durere… se cheamă că eşti supărată pe mine!

— Nu, nu sunt. Şi-o să vă dau o dovadă.

Şi, deschizând cartea de franceză de Ollendorf, a scos grăbită dintre filele ei o fotografie de-a lui Ivan Petrovici şi mi-a întins-o, spunând:

— El a pus-o aici, ca semn. Până aici am ajuns noi doi ieri. Ia-o din partea mea, ca amintire.

Şi cu asta întâlnirea noastră s-a terminat… A doua zi l-au îngropat pe Ivan Petrovici, iar eu am mai zăbovit în oraşul acela vreo opt zile, pe care le-am petrecut în aceleaşi chinuri. Noaptea n-aveaim somn. Stăteam cu urechea aţintită la orice zgomot. Deschideam ochiuri de geam ca măcar din stradă să-mi ajungă vreo vorbă vie, omenească. Dar ce folos? Dacă mergeau doi pe stradă şi vorbeau, când ajungeam să le deslușesc vorbele, vedeam că vorbesc de Ivan Petrovici şi de mine.

— Uite-aici, îşi ziceau, stă diavolul ăla de l-a deocheat pe

Ivan Petrovici.

Dacă trecea careva în liniştea nopţii spre casă, îi auzeam scârţâind zăpada sub picioare, îi deslușeam vorbele cântecului: „Fost-am eu voinic odată…", dar când ajungea în dreptul ferestrei mele, ce să vezi? Tot Ivan Petrovici era! Pe deasupra mi-a mai venit şi protoiereul, care mi-a şoptit:

— Făcătură şi deochi se-nţelege că se întâmplă, dar se deoache mai ales puii de găină. Cât despre Ivan Petrovici, pe ăsta l-au otrăvit…

Doamne, ce chin!

— Pentru ce şi cine putea să-l otrăvească?

— S-au temut să nu-ţi povestească toate cele de pe-aici… Trebuia neapărat să-l caute la măruntaie. Păcat că nu l-au tăiat, că găseau neapărat otrava!

Doamne, scapă-mă măcar de bănuiala asta!

În cele din urmă, cu totul pe neaşteptate, am primit un plic confidenţial de la directorul de cancelarie, prin care contele îmi poruncea să mă opresc la cele ce-am izbutit să fac până atunci şi să mă întorc fără cea mai mică zăbavă la Petersburg.

Am fost cât se poate de bucuros de asta, mi-am strâns lucrurile în două zile, şi-am plecat.

În tot timpul drumului Ivan Petrovici s-a ţinut şi el de mine: mai

mă lăsa, mai îmi se arăta iar. Dar acum, fie din pricina că schimbasem locul, fie pentru că omul se obişnuieşte cu toate, prinsesem şi eu puţină inimă şi chiar mă obişnuisem cu dânsul. El mi se tot fâţâia pe dinaintea ochilor, dar mie nu mai mi-era teamă. Uneori chiar, când aţipeam, parcă mai şi glumeam unul cu celălalt.

El îmi spunea, făcându-l pe grozavul: – Aşa-i că te-am băgat în sperieţi?

JV. *S. Leskov*

Iar eu îi răspundeam:

— Da' franţuzeşte tot n-ai învăţat!

— La ce bun? îmi întorcea el vorba. Să mă vezi acum ce bine-i dau drumu' ca autodidact!

Capitolul al zecelea

La Petersburg mi-am dat seama că cei din jurul meu, nu c-ar fi nemulţumiţi de mine, dar şi mai rău: mă priveau cu oarecare milă, cam ciudat.

Pe Viktor Nikitici însuşi nu l-am văzut decât doar câteva clipe şi el nu mi-a spus nimic; în schimb, directorului, oare era însurat cu o rudă de-a mea, i-a spus cum că i se pare că aş fi *cam bolnav*…

Alte lămuriri n-am mai primit. Peste o săptămână a venit Crăciunul, apoi Anul Nou. Ei, şi ca de obicei, pretutindeni domnea forfota obişnuită a sărbătorilor şi aşteptarea decoraţiilor. Pe mine toate astea nu mă tulburau prea mult, mai ales că ştiam dinainte că o să primesc ordinul „Vulturul alb". Ruda mea, cea care era măritată cu directorul, mi-a trimis în ajun, ca dar, ordinul cu panglica lui cu tot şi eu l-am pus în sertarul biroului meu, împreună cu un plic cu o sută de ruble pentru curierii care urmau să-mi aducă decizia de decorare.

Dar în noaptea aceea, deodată, m-am pomenit cu un ghiont zdravăn în coastă şi Ivan Petrovici mi-a dat *cu tifla* drept sub nas în timpul vieţii fusese cu mult mai delicat şi un asemenea fapt nu s-ar fi potrivit de loc cu felul lui atât de plăcut de-a fi, dar acum îmi dădea cu tifla pe la nas ca un neobrăzat de băieţandru, zicându-mi:

— Să te mulţumeşti deocamdată cu atât! Acum mă grăbesc la biata Tania.

Şi dus a fost.

Dimineaţa mă scol, aştept curierii cu decizia – nimic! M-am dus în grabă la cumnatul meu, să-l întreb ce înseamnă asta.

— Zău dacă înţeleg ce s-a întâmplat, îmi spune el. A fost, era

gata făcut, şi pe urmă, deodată, a căzut totul baltă! Contele te-a şters de pe listă şi a spus că o să raporteze personal… Ţie, ştii, îţi strică mult o istorie… Un slujbaş, cică, abia a ieşit de la tine şi a murit în împrejurări ciudate… Ce-a fost?

— Fii bun, te rog, şi lasă asta, i-am răspuns eu.

— Totuşi, zău… Contele a întrebat chiar de câteva ori dacă eşti bine sănătos… Iar de-acolo au tot scris diferite persoane, printre

Vulturul alb care şi duhovnicul lor, al tuturor, protopopul… Cum de-ai îngăduit să te amestece într-o poveste atât de… – ciudată?!

Îl ascultam vorbind şi simţeam că mă încearcă o dorinţă: să-i arăt limba sau să-i dau cu tifla pe la nas, cum mi-a făcut mie Ivan Petrovici de dincolo de mormânt.

Cât despre Ivan Petrovici, el, după ce m-a decorat cu tifla lui în loc de „Vulturul alb", a dispărut cu totul şi nu mi s-a arătat trei ani bătuţi pe muchie, după care mi-a făcut cea din urmă şi cea mai „vizibilă" dintre toate vizitele lui.

Capitolul al unsprezecelea

Era iar. Crăciun, şi iar Anul Nou, şi se aşteptau din nou avansări. Eu eram de mult trecut cu vederea la orice prilej şi lucrul acesta nu mă mai supăra. Nu mi se dă – atâta pagubă! Revelionul îl făceam la sora mea. Era veselie multă şi o puzderie de musafiri. Cei sănătoşi se pregăteau de cină, iar eu mă tot uitam cum aş putea s-o şterg pe nesimţite, şi tocmai mă fofilam spre uşă, când deodată, în toată larma aceea de voci, am auzit aceste vorbe: – Acum s-a sfârşit cu pribegirile mele: mama e cu mine, Taniuşa s-a măritat cu un om cumsecade… Mai fac o ultimă glumă şi *je m'en vais**! După care s-a pornit să cânte tărăgănat:

Rămâi, rămâi cu bine.

Pământul meu iubit…

„Ehei, mi-am zis eu. Iar mi s-a arătat, şi mai vorbeşte şi franţuzeşte!… Hai mai bine să aştept să iasă cineva, să nu cobor singur scara".

Iar dumnealui a binevoit să treacă pe lângă mine cu uniforma lui, pe care i-o cunoşteam încă de-atunci şi cu funda mare de culoarea rodiei coapte… Şi de-abia a trecut, că uşa cea mare de la intrare s-a trântit singură cu atâta zgomot de să zguduit toată casa.

Gazda şi slugile s-au repezit să vadă dacă nu umblă cineva pe la şubele musafirilor, dar toate erau la locul lor şi uşa era închisă cu

cheia. Eu tăceam, ca să nu-mi spună iar că am vedenii şi să nu mă întrebe de sănătate. S-a trântit? Mă rog, s-a trântit şi gata! Câte lucruri nu se pot trânti!…

1 Plec (lb. fr.).

N. S. Leskov

Am aşteptat până s-a ivit prilejul să nu merg singur, şi-am ajuns cu bine acasă. Feciorul pe care-l aveam era altul, nu acela care fusese atunci cu mane şi pe care Ivan Petrovici îl învăţa să taie modele din scândurele. M-a întâmpinat cam adormit şi mi-a luminat drumul. Când am trecut pe lângă masa mea de lucru, am văzut ceva acoperit cu o hârtie albă… Mă uit, şi ce să vezi? Ordinul „Vulturul alb" pe care mi-l trimisese, ştiţi, atunci, sora mea… îl ţineam totdeauna sub cheie. Cum de-a apărut pe birou? O să-mi spună fiecare: „Se-nţelege că l-ai scos chiar dumneata şi ai uitat…" Bine, să lăsam asta. Dar să-mi spuneţi ce credeţi despre asta: pe noptiera de la căpătâiul patului am zărit un pliculeţ cu numele meu, scris de-o mână pe care parcă o cunoşteam de undeva… Da, chiar aşa: era mâna care scrisese odinioară: „Spre bucurii ni-i viaţa dată".

— Cine l-a adus? l-am întrebat eu pe fecior.

Iar acesta mi-a arătat fără cea mai mică şovăială spre poza lui Ivan Petrovici, pe care-o ţineam ca amintire de la Taniuşa, şi mi-a spus:

— Chiar dumnealui.

— Ţi s-o fi părut, zic.

— Nicidecum, îmi răspunde el. L-am cunoscut de cum am dat ochii cu dânsul.

În plic am găsit, pe-o hârtie de scrisori, o copie după decizie: mi se conferea ordinul „Vulturul alb". Şi ce era şi mai bine, în tot restul nopţii am putut să dorm, cu toate că auzeam pe cineva cântând în preajma mea un cântec cu cele mai aiurite vorbe cu putinţă:

Bun rătoans, bun rămâns, je a-le o contract ans.

Din experienţa pe care am căpătat-o – de când cu Ivan Petrovici – despre lumea duhurilor, am înţeles că cel ce cântă e Ivan Petrovici, care „îi dă drumul autodidactic pe franţuzeşte", gata să-şi ia zborul pentru totdeauna, şi că niciodată n-o să mă mai supere. Şi chiar aşa a şi fost: s-a răzbunat împotriva mea şi apoi mă iertat. Astea, mă rog, le-am înţeles. Dar pentru ce la ei acolo, în lumea spiritelor, toate sunt atât de încâlcite şi bălmăjite încât o viaţă de om, care preţuieşte mai mult decât orice pe lume, e răzbunată doar prin nişte spaime fără temei şi

printr-un ordin, şi pentru ce venirea lor pe pământ din sfere înalte e însoţită de-un cântec atât de stupid ca: *Bun rămâns je ale o contradans* – asta n-o mai pot pricepe şi pace!

Traducere de XENIA STROE